

SAMEN WERKEN AAN DE TOEKOMST VAN GEBIED TEN BOER

Inleiding

Het Toekomstprogramma gebied Ten Boer gaat over de toekomst van de dorpen en het buitengebied van Ten Boer. In het gebied gebeurt veel tegelijk. Denk aan het versterken van huizen, vergrijzing, het klimaat en de relatie met de stad.

Het programma helpt om deze veranderingen samen aan te pakken. Het geeft richting aan plannen voor wonen, leven en het landschap. Daarbij kijken we niet naar losse projecten, maar naar het geheel. Zo kunnen we betere keuzes maken voor nu en later.

Drie onderzoeken als basis

Er zijn drie onderzoeken gedaan:

- **Dorpsbiografieën;** Deze laten zien hoe mensen in de dorpen leven. Ook maken ze duidelijk wat goed gaat en wat beter kan.
- **Landschappelijke analyse;** Deze beschrijft het landschap van het gebied Ten Boer en laat zien waarom het belangrijk is voor het gebied.
- **Cultuurhistorische analyse;** Deze kijkt naar de geschiedenis van het gebied, zoals wierden en oude routes. Deze bepalen nog steeds het karakter van de dorpen in het gebied Ten Boer.

Wat leren we hiervan?

De dorpen in het gebied Ten Boer zijn verschillend, maar hebben ook veel gemeen. De kracht van het gebied zit in de samenhang tussen dorpen, landschap en de gemeenschap. Deze inzichten helpen om keuzes te maken voor de toekomst. Daarover gaan we in gesprek met inwoners.

Waarom een Toekomstprogramma?

Het gebied Ten Boer hoort sinds 2019 bij de gemeente Groningen. Het gebied is anders dan de stad. Het is groot, landelijk en er wonen relatief weinig mensen. Er is veel landbouw en er zijn sterke dorpsgemeenschappen.

Wat is er veranderd?

Vroeger hoorden werk en gemeenschap bij elkaar. Mensen werkten en leefden in hetzelfde gebied. Later veranderde dit. De landbouw werd groter en efficiënter. Steeds meer mensen gingen in de stad wonen. Daardoor werd de band met het gebied anders.

Welke uitdagingen zijn er?

Er spelen verschillende problemen tegelijk:

- jongeren trekken weg en de bevolking vergrijst;
- er zijn zorgen over klimaat, bodem en water;
- het behouden van voorzieningen is een uitdaging.

Ook hebben gebeurtenissen zoals de gemeentelijke herindeling, de coronaperiode en de versterkingsopgave invloed gehad. In sommige dorpen is het vertrouwen in de overheid daardoor afgenomen.

Waarom is dit programma nodig?

Het is tijd om opnieuw te kijken naar de rol van het gebied Ten Boer. Het gebied heeft veel kwaliteiten, maar die zijn nog niet altijd duidelijk zichtbaar in beleid. Samen met bewoners wil de gemeente hieraan werken.

Het Toekomstprogramma helpt om:

- de sterke kanten van het gebied beter te benutten;
- duidelijke keuzes te maken;
- en samen te werken aan een sterke en leefbare toekomst.

Resultaten van de analyses

Voor het Toekomstprogramma zijn drie onderzoeken gedaan. Samen laten ze zien hoe het gebied Ten Boer is ontstaan, hoe het nu werkt en wat belangrijk is voor de toekomst.

Cultuurhistorische analyse

Deze analyse laat zien dat het gebied Ten Boer is gevormd door de samenwerking tussen mens, water en landschap. Dorpen en landschap horen al eeuwen bij elkaar. De eerste dorpen ontstonden op hogere plekken (wierden) langs water. Van daaruit groeiden landbouw, wegen en bedrijvigheid. Wonen, werken en landschap vormden één geheel.

Veel van deze geschiedenis is nog steeds zichtbaar. Denk aan oude waterlopen, wegen en verkaveling. Ook de ligging van dorpen volgt deze oude structuren. Vroeger waren economie en landschap sterk met elkaar verbonden. Landbouw en later industrie zorgden voor werk én verbondenheid.

Voor de toekomst is het belangrijk om die samenhang weer te versterken. Dat vraagt om goede samenwerking tussen boeren, bewoners en andere gebruikers van het gebied. Ook is het belangrijk om verschillende functies slim te combineren, zoals landbouw, natuur en recreatie.

Landschappelijke analyse

Deze analyse laat zien dat het landschap van gebied Ten Boer bijzonder en herkenbaar is. Het gebied bestaat uit verschillende soorten landschap, zoals wierdenlandschap, open kleigebied en veenontginningen. Elk type heeft een eigen karakter en geschiedenis.

Door de openheid van het landschap zijn dorpen van veraf zichtbaar. Kerktorens en bebouwing vormen herkenningspunten. Het landschap staat onder druk door veranderingen zoals klimaat, energie en landbouw. Daardoor is het belangrijk om goed na te denken over hoe we het landschap gebruiken.

Een belangrijk inzicht is dat nieuwe plannen moeten passen bij het landschap. Water en bodem moeten daarbij leidend zijn. Zo blijft het gebied mooi en klaar voor de toekomst. Het landschap is niet alleen praktisch belangrijk, maar ook voor hoe mensen het gebied beleven. Het draagt bij aan de identiteit van gebied Ten Boer.

Dorpsbiografieën

De dorpsbiografieën laten zien hoe de dorpen functioneren en wat er speelt. Dorpen verschillen in grootte en voorzieningen. Ten Boer heeft veel voorzieningen. Kleinere dorpen hebben minder voorzieningen, maar vaak een sterke gemeenschap.

De sociale samenhang is een belangrijke kracht. Mensen helpen elkaar en er is veel vrijwilligerswerk. Dorpshuizen en verenigingen spelen daarin een grote rol. Tegelijk zijn er uitdagingen. De versterkingsopgave heeft veel impact op bewoners. Ook vergrijsst de bevolking en trekken jongeren weg, terwijl zij vaak wel in het gebied willen blijven wonen. Er zijn onvoldoende geschikte woningen beschikbaar.

Goede verbindingen tussen dorpen zijn belangrijk. Niet elk dorp hoeft alles te hebben, zolang voorzieningen goed bereikbaar zijn.

Wat leren we van alle analyses samen?

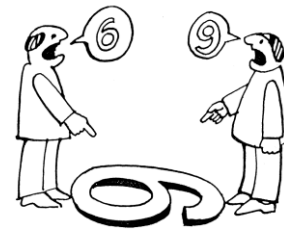
Als je de drie analyses samen bekijkt, ontstaat een duidelijk beeld. Dorpen en landschap vormen één geheel. Dat was vroeger zo en dat is nu nog steeds zichtbaar. Het landschap bepaalt voor een groot deel de kwaliteit en identiteit van het gebied. Daarom moet het een belangrijke rol spelen in keuzes voor de toekomst. Ook de dorpen samen vormen een netwerk. Elk dorp heeft een eigen rol, maar samen zorgen ze voor een leefbaar gebied.

Deze inzichten vormen de basis voor het gesprek over de toekomst van gebied Ten Boer. Daarbij is het belangrijk om rekening te houden met verschillende perspectieven. Voor de stad is het gebied vaak een plek voor rust en ruimte. Voor bewoners is het hun leefomgeving. Beide zijn belangrijk.

Dynamiek van het gebied Ten Boer

In het gebied Ten Boer gebeurt veel tegelijk. Verschillende grote veranderingen komen samen. Daardoor verandert het gebied snel en heeft dit veel impact op de dorpen en het landschap. Er spelen meerdere opgaven:

- woningen moeten worden versterkt en er is behoefte aan nieuwe woningen;
- het klimaat vraagt om andere keuzes voor water, bodem en begroeiing;
- de energietransitie vraagt ruimte voor nieuwe voorzieningen;
- de landbouw verandert;
- en de relatie met de stad Groningen biedt kansen, maar vraagt ook om keuzes.

Omdat deze opgaven tegelijk spelen, kunnen ze elkaar versterken. Dat biedt kansen, maar maakt het ook complex. Ook het geld dat beschikbaar komt met Nij Begun biedt kansen.

Kansen en noodzaak voor keuzes

Als opgaven slim worden gecombineerd, kan de kwaliteit van het gebied verbeteren. Bijvoorbeeld door woningversterking te combineren met verduurzaming en een betere leefomgeving. Daarom is het belangrijk om duidelijke keuzes te maken en richting te geven. Het Toekomstprogramma helpt daarbij.

Verschillen per plek

Binnen het gebied zijn er duidelijke verschillen. Dit vraagt om maatwerk per plek.

- Ten Boer: centrumdorp met grote opgaven voor wonen en voorzieningen.
- Ten Post: belangrijke tweede kern met kansen voor vernieuwing van voorzieningen.
- Thesinge en Garmerwolde: dorpen aan de rand van de stad, met kansen voor verbinding met de stad en met andere dorpen.
- Kleinere dorpen (Lellens, Sint Annen, Thesinge, Woltersum, Winneweer en Wittewierum): sterke gemeenschappen, met behoefte aan kleinschalige verbeteringen.
- Landelijk gebied: veel ruimteclaims en uitdagingen, zoals energie, klimaat en landbouw.

Bouwstenen voor de toekomst

De bouwstenen voor de toekomst zijn nog geen vaste besluiten. Ze zijn bedoeld als basis voor het gesprek met bewoners. Ze laten zien welke richting de gemeente nu verkent en nodigen inwoners uit om mee te denken.

De bouwstenen zijn uitgewerkt op drie niveaus:

- de grotere dorpen Ten Boer en Ten Post;
- de kleine dorpen;
- het buitengebied.

Voor alle onderdelen geldt dat samenwerking belangrijk is. Bewoners en agrariërs kunnen vanaf het begin meedenken. Hun inbreng wordt serieus genomen. Ook moet duidelijk zijn wat er met ideeën gebeurt en wat mogelijk en haalbaar is.

Gebiedsbrede bouwstenen

Voor het hele gebied Ten Boer zijn vier algemene bouwstenen gemaakt als uitgangspunt voor de gesprekken. De bouwstenen staan nog niet vast.

1. Balans tussen verschillende belangen

In gebied Ten Boer komen verschillende belangen samen. Voor bewoners en boeren is het gebied een plek om te wonen en te werken. Voor inwoners van de stad kan het ook een plek zijn voor rust, recreatie en grotere opgaven, zoals energie en woningbouw. Daarom is het belangrijk om bij nieuwe plannen goed te kijken naar de balans tussen deze belangen.

2. Veranderen en toch jezelf blijven

Het gebied verandert door bijvoorbeeld klimaatverandering, verzilting, bodemdaling en veranderingen in de bevolking. Daarom zijn nieuwe keuzes nodig. Tegelijk is het belangrijk om de kwaliteiten van het gebied te bewaren. Nieuwe plannen moeten passen bij de schaal en identiteit van gebied Ten Boer.

3. Een gebied voor iedereen

De gemeente wil werken aan een leefbaar gebied waarin iedereen mee kan doen. Dat betekent aandacht voor wonen, werk, zorg, bereikbare voorzieningen en een veilige en groene leefomgeving. Het gebied moet aantrekkelijk blijven voor bewoners én bezoekers.

4. Ruimte voor vernieuwing

De opgaven in gebied Ten Boer zijn groot. Daarom is er ruimte nodig voor nieuwe ideeën en experimenten. Bewoners, boeren, ondernemers en overheid kunnen samen zoeken naar slimme oplossingen op het gebied van landbouw, energie, gezondheid en leefomgeving.

Bouwstenen voor Ten Boer en Ten Post

Voor de grotere dorpen Ten Boer en Ten Post zijn vier bouwstenen opgesteld als uitgangspunt voor de gesprekken. De bouwstenen staan nog niet vast.

1. Voorzieningen op de juiste plek

Nieuwe voorzieningen komen vooral in Ten Boer en Ten Post. Deze dorpen zijn het best bereikbaar en hebben al een belangrijke functie voor de omliggende dorpen. In kleine dorpen blijft aandacht nodig voor bestaande voorzieningen die belangrijk zijn voor de leefbaarheid.

2. Goed en veilig bereikbaar blijven

Het moet voor iedereen mogelijk zijn om voorzieningen veilig en gemakkelijk te bereiken. Daarom is er aandacht nodig voor goede fiets- en wandelroutes, verkeersveiligheid, openbaar vervoer en deelmobiliteit.

3. Een gezonde en prettige leefomgeving

De openbare ruimte moet niet alleen praktisch zijn, maar ook uitnodigen om elkaar te ontmoeten en te bewegen. Groen, klimaatbestendige inrichting en veiligheid zijn daarbij belangrijk.

4. Versterken van noaberschap

De dorpen hebben sterke gemeenschappen. Verenigingen, vrijwilligers en ontmoetingsplekken zijn belangrijk voor het dagelijks leven. Daarom wil de gemeente deze sociale netwerken ondersteunen.

Bouwstenen voor kleine dorpen

Voor de kleine dorpen zijn zes bouwstenen gemaakt als uitgangspunt voor de gesprekken. De bouwstenen staan nog niet vast.

1. Dorpen nemen zelf het voortouw

In kleine dorpen zijn bewoners vaak sterk betrokken. De gemeente wil ruimte geven aan initiatieven uit het dorp en ondersteunen waar dat nodig is.

2. Bouwen passend bij het dorp

Er is ruimte voor kleine aantallen woningen, zodat jongeren, gezinnen en ouderen in het dorp kunnen blijven wonen. Nieuwe woningen moeten passen bij het karakter van het dorp.

3. Niet alles overal, maar wel bereikbaar

Niet elk dorp hoeft alle voorzieningen te hebben. Wel is het belangrijk dat bewoners voorzieningen in andere dorpen goed en veilig kunnen bereiken.

4. Grote plannen met oog voor het dorp

Bij plannen voor bijvoorbeeld energie, natuur of infrastructuur moet goed worden gekeken naar de gevolgen voor leefbaarheid en identiteit van de dorpen.

5. Een basis aan voorzieningen

In elk klein dorp is een minimum aan voorzieningen belangrijk. Het dorps huis speelt daarbij vaak een centrale rol als plek voor ontmoeting en activiteiten.

6. Versterken van noaberschap

Ook in kleine dorpen zijn vrijwilligers, mantelzorgers en verenigingen heel belangrijk. Daarom is blijvende aandacht nodig voor ontmoeting en onderlinge steun.

Bouwstenen voor het buitengebied

Voor het buitengebied zijn vijf bouwstenen gemaakt als uitgangspunt voor de gesprekken. De bouwstenen staan nog niet vast.

1. Toekomst voor boeren

Boeren zijn heel belangrijk voor gebied Ten Boer. De gemeente wil samen met boeren kijken wat nodig is om ook in de toekomst goed te kunnen blijven werken. Denk aan nieuwe verdienmodellen, verbreding en verduurzaming.

2. Energie met respect voor het landschap

Er is ruimte nodig voor duurzame energie, maar dat moet zorgvuldig gebeuren. Niet elke plek is geschikt. Nieuwe energieprojecten moeten goed passen in het landschap en rekening houden met leefbaarheid.

3. Ruimte voor innovatie

Het buitengebied kan een plek zijn voor nieuwe ideeën en pilots. Zo kan worden onderzocht wat werkt op het gebied van landbouw, energie, recreatie en natuur.

4. Versterken van landschap en cultuurhistorie

Het landschap en de geschiedenis van het gebied zijn belangrijk voor de identiteit van gebied Ten Boer. Daarom moeten nieuwe ontwikkelingen aansluiten bij bestaande structuren, zoals waterlopen, oude routes en verkaveling. Waar mogelijk moeten deze kwaliteiten ook beter zichtbaar en beleefbaar worden.

Wat betekent dit?

De bouwstenen geven richting aan de toekomst van gebied Ten Boer. Ze helpen om per gebied en per onderwerp beter te kijken wat nodig is. Ze zijn nog geen eindpunt, maar een startpunt voor het gesprek met bewoners, agrariërs en andere betrokkenen.

Proces: hoe nu verder?

Het Toekomstprogramma gebied Ten Boer gaat nu een volgende fase in. De analyses zijn klaar. De volgende stap is om samen met bewoners na te denken over de toekomst.

Durven kiezen voor de toekomst

De komende jaren verandert er veel in het gebied. Denk aan veranderingen in de landbouw, klimaat, water, energie en het landschap. Dit heeft grote invloed op hoe het gebied eruitziet en hoe mensen er leven.

Daarom zijn soms moedige keuzes nodig. We moeten verder kijken dan alleen de korte termijn. Het is belangrijk om nu al na te denken over hoe het gebied er in de toekomst uit moet zien. Daarbij helpen vragen zoals: Wat kan gebied Ten Boer in de toekomst betekenen? Wat willen we behouden? En waar willen we juist veranderen?

Samen in gesprek met bewoners

De volgende stap is het gesprek met de dorpen. Dit doen we om twee redenen:

1. Informeren en keuzes bepalen

We laten zien wat uit de onderzoeken is gekomen. We vragen bewoners of zij dit herkennen. Samen kijken we welke onderwerpen belangrijk zijn en prioriteit hebben.

2. Dromen en richting geven

We gaan ook in gesprek over de toekomst. Hoe zien bewoners hun dorp in 2040 of 2050? En wat is nodig om daar te komen?

De bouwstenen voor de toekomst zijn hierbij het startpunt, maar nog geen definitieve keuzes. De eerste bijeenkomst is per dorp, terwijl de tweede bijeenkomst gebiedsbreed wordt georganiseerd.

Werken aan vertrouwen

Bij sommige bewoners is het vertrouwen in de overheid kwetsbaar. Dat komt onder andere door de versterkingsopgave.

Daarom is het belangrijk om:

- duidelijk te zijn over wat er met ideeën gebeurt;
- eerlijk te zijn over wat wel en niet kan;
- en goed te luisteren naar zorgen van bewoners.

Aansluiten bij de dorpen

Elk dorp is anders. Daarom is maatwerk nodig. We sluiten zoveel mogelijk aan bij bestaande activiteiten in de dorpen. Daarnaast organiseren we bijeenkomsten en gebruiken we ook online middelen, zoals De Stem van Groningen.

Er is extra aandacht voor jongeren (via Jimmy's) en agrariërs (via aparte bijeenkomsten). Zo zorgen we dat zoveel mogelijk mensen kunnen meedenken.

Van ideeën naar uitvoering

Alle ideeën en reacties worden verzameld. Deze worden gebruikt om de plannen verder te verbeteren. Daarna worden keuzes gemaakt: wat gaan we eerst doen? wat later? en wat is belangrijk voor de lange termijn? Dit wordt uitgewerkt in een uitvoeringsagenda.

Samen verder

Participatie is een belangrijk onderdeel van het Toekomstprogramma. De inbreng van bewoners krijgt een plek in de plannen. Zo werken we samen aan een toekomst voor gebied Ten Boer die past bij het gebied én bij de mensen die er wonen.

